

10. Kaplan, S. (2005). Visual metaphors in print advertising for fashion products. Handbook of Visual Communication Research: Theory, Methods, and Media. K. Smith, S. Moriarty, G. Barbatsis, & K. Kenney (Eds.), (pp. 167–177). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates [in English].
11. Kövecses, Z. (2nd ed.). (2010). Metaphor. A Practical Introduction. New York, NY: Oxford University Press [in English].
12. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). Metaphors We Live By. Chicago, IL: University of Chicago Press [in English].
13. Lakoff, G., & Turner, M. (1989). More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor. Chicago, IL: University of Chicago Press [in English].
14. Lakoff, G. (2nd ed.). (1993). The contemporary theory of metaphor. In A. Ortony (Ed.), Metaphor and Thought. (pp. 202–251). New York, NY: Cambridge University Press [in English].
15. Leezenberg, M. (2001). Contexts of Metaphor. Oxford: Elsevier [in English].
16. Smith, L. B., & Samuelson, L. K. (1997). Perceiving and remembering: category stability, variability and development. In K. Lamberts & D. Shanks (Eds.), Knowledge, Concepts, and Categories (pp. 161–195). Cambridge, MA: MIT Press.

УДК 792

*Гусакова Ніна Миколаївна,
кандидат педагогічних наук,
професор кафедри режисури та
акторського мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв;*

*Штефюк Валерія Дмитрівна,
асистент кафедри режисури та
акторського мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв*

БАГАТОПЛАНОВІСТЬ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ РЕЖИСЕРА

Метою роботи є визначення багатоплановості професійно-педагогічної діяльності творчої особистості режисера, висвітлення різноманітних видів творчої діяльності майстра сценічного мистецтва, які мають певні механізми педагогічної діяльності. **Методологія дослідження** полягає у застосуванні аналітичного, функціонального, порівняльного та мистецтвознавчого методів дослідження єдності режисерської та педагогічної діяльності за наступними ознаками: цілісної мети, а саме: вплив на суб'єкт та зворотна реакція суб'єкта; за змістом – комунікативні художньо-творчі процеси; за механізмами впливу – суб'єкт – суб'єктні взаємодії; за ситуацією творчості – діяльність у соціокультурному середовищі з актуалізацією на конкретну особистість, групу, колектив. **Наукова новизна** дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні багатоплановості професійно-педагогічної діяльності творчої особистості режисера як основи підготовки майбутнього фахівця до здійснення дія-

льності поліфункціонального характеру в соціально-культурній сфері, що забезпечує творчу спрямованість теоретичної та практичної підготовки студентів-режисерів. **Висновки.** У результаті здійсненого дослідження можна зробити висновок, що, по-перше, глибоке і багатогранне розроблення всіх компонентів роботи режисера у мистецтві театру обумовило створення цілісної системи театральної теорії, методики та режисерської техніки, що поєднані з теорією акторської творчості, школи акторської майстерності з науковим узагальненням режисерської практики, що має особливу мистецьку педагогічну цінність; по-друге, безпосередній творчий процес реалізується через особистість, через певну систему художніх засобів, через механізм взаємодії художньої та педагогічної творчості; по-третє, багатоваріантність педагогічного впливу з боку режисера в однотипній психолого-педагогічній ситуації за аналогічних умов художньо-творчої діяльності має особливе значення для суб'єктивного фактора, прояву індивідуалізації. У певних аспектах цього процесу пізнавальна ситуація на рівні суб'єктно-об'єктних відносин виступає як типово евристична, що має науково-пошукову спрямованість; по-четверте, сценічний образ мусить бути не лише соціально правильним і життєво-правдивим, але й театральним, тобто втіленим у яскравій вираженій театральній формі. Таким чином, режисер як активний учасник творчого процесу втілює в собі єдність об'єкта, суб'єкта та інструменту творчості, що виражає своєрідність його мистецької природи з певними професійними особистісними якостями. І останнє. Отже, у взаємодії педагогічного і художньо-творчого процесів домінантою виступає сформованість характерологічних індивідуальних особливостей та якостей суб'єктів цієї взаємодії: соціокультурного спрямування – ідеали, світогляд, інтереси, ціннісні орієнтації; рівень підготовленості – сформованість спеціальних фахових знань, практичних вмінь та навичок, досвід художньо-творчої діяльності; особливості психологічних процесів – мислення, пам'ять, воля, емоції, творчі здібності, темперамент, характер.

Ключові слова: режисер, художньо-творчий процес, мистецька педагогічна цінність, професійні особистісні якості, режисерська діяльність.

Гусакова Ніна Николаевна, кандидат педагогических наук, профессор кафедры режиссуры и актерского искусства Киевского национального университета культуры и искусств;

Штефюк Валерия Дмитриевна, ассистент кафедры режиссуры и актерского искусства Киевского национального университета культуры и искусств

Многоплановость профессиональной деятельности творческой личности режиссера

Целью работы есть определение многоплановости профессионально-педагогической деятельности творческой личности режиссера, освещение разнообразных видов творческой деятельности мастера сценического искусства, который имеет определенные механизмы педагогической деятельности. **Методология** исследования заключается в применении аналитического, функционального, сравнительного и искусствоведческого методов исследования единства режиссерской и педагогической деятельности по следующим признакам: целостной цели, а именно: влияние на субъект и обратная реакция субъекта; по содержанию – коммуникативные художественно-творческие процессы; по механизмам воздействия – субъект – субъектные взаимодействия; за ситуацией творчества – деятельность в социокультурной среде с актуализацией на конкретную личность, группу, коллектив. **Научная новизна** исследования заключается в теоретическом обосновании многоплановости профессионально-педагогической деятельности личности режиссера как основы подготовки будущего специалиста к совершенствованию деятельности полифункционального характера в социально-культурной сфере, что обеспечивает творческую направленность теоретической и практической подготовки студентов-режиссеров. **Выводы.** В результате проведенного исследования можно сделать вывод, что, во-первых, глубокая и многогранная разработка всех компонентов работы режиссера в искусстве театра обусловила создание целостной системы театральной теории, методики и режиссерской техники, соединенных с теорией актерского творчества, школы актерского мастерства с научным обобщением режиссерской практики, что имеет особую художественную педагогическую

ценность; во-вторых, непосредственный творческий процесс реализуется через личность, через определенную систему художественных средств, через механизм взаимодействия художественного и педагогического творчества; в-третьих, многовариантность педагогического воздействия со стороны режиссера в однотипной психолого-педагогической ситуации при аналогичных условиях художественно-творческой деятельности имеет особое значение для субъективного фактора, проявления индивидуализации. В определенных аспектах этого процесса познавательная ситуация, на уровне субъектно-объектных отношений, выступает как типично эвристическая, что имеет научно-поисковую направленность; в-четвертых, сценический образ должен быть не только социально правильным и жизненно правдивым, но и театральным, то есть воплощенным в ярко выраженную театральную форму. Таким образом, режиссер как активный участник творческого процесса воплощает в себе единство объекта, субъекта и инструмента творчества, выражает своеобразие его художественной природы с определенными профессиональными личностными качествами. И последнее. Следовательно, во взаимодействии педагогического и художественно-творческого процессов доминантой выступает сформированность характерологических индивидуальных особенностей и качеств субъектов этого взаимодействия: социокультурного направления – идеалы, мировоззрение, интересы, ценностные ориентации; уровень подготовленности – сформированность специальных профессиональных знаний, практических умений и навыков, опыт художественно-творческой деятельности; особенности психологических процессов – мышление, память, воля, эмоции, способности, темперамент, характер.

Ключевые слова: режиссер, художественно-творческий процесс, художественная педагогическая ценность, профессиональные личностные качества, режиссерская деятельность.

Gusakova Nina, PhD in Pedagogic studies, professor of the Direction and actor's mastery chair, Kyiv National University of Culture and Arts;

Shtefiuk Valeriia, assistant of the Direction and actor's mastery chair, Kyiv National University of Culture and Arts

Diversity of professional and pedagogical work of the director's creative personality

Purpose of Article. The aim is to determine the enigma of professional and educational activities directed creative personality, highlighting different types of creative activity masters of performing arts who have certain mechanisms of educational activities. **Methodology.** The methodology includes analytical, functional, comparative and art criticism methods of the research of unity of directorial and educational activities. It is made on the following criteria: a single aim – influence on the subject and the backlash reaction of the subject; the content – communicative artistic and creative processes; the mechanisms of influence – subject – subject of interaction; the situation of creative work – activities in the socio-cultural environment with focusing on a specific person, group, team. **Scientific Novelty.** The scientific novelty of the research is theoretical justification enigma vocational and educational activities directed creative individual as the basis of future specialist training to operate multifunctional nature of the socio-cultural field, providing creative direction of theoretical and practical training of students-directors. **Conclusions.** Thus. The author has made the following conclusions. Firstly a deep and multifaceted development of all components of the director work in the art of the theatre led to the creation of an integrated system of theatrical theory, methodology and directing technologies, combined with the theory of acting work, school acting with scientific generalization of directing practice, which has a particular artistic educational value. Secondly, the immediate creative process is realized through a person, a system of artistic means, the mechanism of interaction between artistic and pedagogical work. Thirdly, the multivariate pedagogical impact of the director in the same type of psycho-educational situation and in similar terms of artistic and creative activity has a particular importance for the subjective factor, the expression of individualization. In certain aspects of this process, the cognitive situation of the level of subject-object relations serves as a typical heuristic one that has a scientific-research focus. Fourthly, the stage image must be not only socially correct and be truly and theatrical. It means the embodiment in a strong theatrical form. So the director as an active

participant of the creative process includes the unity of the object, subject and the instrument of work. They express the originality of the director's artistic nature with certain professional personal qualities. Therefore, in the interaction between educational and artistic creative processes, the dominant element is the formation of characterological individual qualities and features of the subjects of the interaction. They are socio-cultural orientations – ideals, ideology, interests, values; level of preparedness – the formation of special professional knowledge, practical skills, experience of artistic and creative activities; features of psychological processes – thinking, memory, volition, emotions, creativity, temperament, and character.

Keywords: director, artistic and creative process, art pedagogical value, professional personal skills, director's activity.

Актуальність теми дослідження. Творча підготовка режисера – одна з актуальних проблем у підвищенні ефективності навчально-виховного процесу у вузі культури. Широке коло питань поліфункціонального характеру діяльності режисера потребує наукового обґрунтування. Особлива увага надається різноманітним видам творчості, які мають певні механізми педагогічної діяльності. Розвиток сучасної науки щодо художньої творчості обґрунтовує основи для проведення аналізу видів творчої діяльності режисера в їхній єдності та взаємодії. Теоретичний аналіз педагогічного аспекту особливостей цієї проблеми дає можливість визначити залежність одних творчих процесів від інших, однотипних, і створити реальні передумови для взаємного використання різних творчих систем, для підвищення ефективності підготовки фахівців режисерської спеціалізації.

Метою роботи є визначення багатоплановості професійно-педагогічної діяльності творчої особистості режисера, висвітлення різноманітних видів творчої діяльності майстра сценічного мистецтва, які мають певні механізми педагогічної діяльності. Пріоритетним у дослідженні ми вважали положення про те, що взаємодія однотипних творчих процесів – режисерського та педагогічного – забезпечить якість професійної діяльності майбутніх фахівців з орієнтацією на поліфункціональний характер праці.

Творчий досвід видатних діячів театрального мистецтва К.С. Станіславського, В.І. Немировича-Данченка, традицій українського театру і його кращих представників В.С. Василька, Л.С. Курбаса, П.К. Саксаганського, Г.П. Юри сформувалися в чітку театральну-сценічну систему для наукових узагальнень щодо підготовки кадрів і висвітлення ролі національного мистецтва в духовному збагаченні учасника колективу і глядача, відродженні української культури. Ці питання розкрили в своїх дослідженнях Р.Г. Коломієць, П.І. Кравчук, В.О. Неллі, Л.С. Танюк, М.С. Терещенко та інші. Головною у дослідженні вважається наукова система К. С. Станіславського, спрямована, з одного боку, на аналіз природи режисерської творчості, з іншого – як певна педагогічна система формування творчої особистості.

Виклад основного матеріалу. Комунікативна ознака правомірно зближує однотипні види творчої діяльності як режисерсько-театральну, так і режисерсько-педагогічну, в основі яких наявний ефект спілкування з тими, хто навчається. Існує єдність режисерської та педагогічної діяльності за ознаками: цілісної мети, а саме: вплив на суб'єкт та зворотна реакція суб'єкта; за змістом – комунікативні художньо-творчі процеси; за механізмами впливу – суб'єкт –

суб'єктні взаємодії; за ситуацією творчості – діяльність у соціокультурному середовищі з актуалізацією на конкретну особистість, групу, колектив. Для забезпечення ефективності дії системи професійно-творчої підготовки майбутніх режисерів необхідним було дослідження цієї проблеми у педагогічному аспекті.

Глибоке і багатогранне розроблення всіх компонентів роботи режисера в мистецтві театру обумовило створення цілісної системи театральної теорії, методики та режисерської техніки, що поєднані з теорією акторської творчості, школи акторської майстерності з науковим узагальненням режисерської практики, що має особливу мистецьку педагогічну цінність.

Аналізувати роботу актора, на думку К. С. Станіславського, неможливо без вивчення складових сторін драматургії, без аналізу конфліктів, характерів, стосунків персонажів, запропонованих обставин, наскрізної дії, надзавдання ролі і вистави, а все це не тільки акторська майстерність, а й режисура, тобто режисерський задум і його втілення [5].

В. В. Норенко наголошує, що драматичний твір, навіть характерний складністю і поліфонічністю образів, має бути наповнений динамічністю і багатобарвністю реального життя, а простір, що існує в нереалізованому етапі його буття, заповнює режисер [4]. М. М. Стросва, розкриваючи характерні режисерські позиції К. С. Станіславського зазначає, що головним кредо великого митця було створення умов для навчання людинознавства.

Художньо-творча діяльність режисера, як і педагогічна, має об'єктивно-суб'єктивний характер, при цьому сам процес взаємодії педагогічної та художньої творчості, зміст та результат включають безпосередню дію особистості, тобто суб'єкта творчості, з його характерологічними індивідуальними особливостями – інтелектом, мисленням, здібностями, емоційно-вольовою сферою тощо. Проявляється ця взаємодія в режисерській та педагогічній творчості, оскільки в цих обох видах діяльності безпосередній творчий процес реалізується через особистість, через певну систему художніх засобів, через механізм взаємодії художньої та педагогічної творчості.

К. С. Станіславський, стверджуючи «новий тип режисера», зробив певні узагальнення щодо типологізації характерних особливостей його праці, особистісних якостей, функціональних обов'язків як з позицій професійних, так й з психолого-педагогічних. Так, у листі до М. С. Гейтца К. С. Станіславський перерахував типи режисерів і охарактеризував особливості їхньої художньо-творчої діяльності: «режисер-адміністратор, який може вести виставу, підтримувати систематичну роботу і порядок. Це дуже важко і не кожний може змусити підкорятися йому; режисер-постановник, це такий, що вміє говорити з декоратором, з робітником, який може втілити в життя свою або чужу постановку; режисер-літератор, який може повести п'єсу і виставу по правильній літературній лінії; режисер-художник, який може створити, (а не скопіювати) художню сторону вистави; режисер-психолог, який може створити правильну внутрішню лінію; режисер-учитель, який може виправляти й виховувати акторів. Рідко всі ці ролі поєднуються в одній людині!» [5, 6].

На етапах педагогічного керування пізнавальною діяльністю тих, хто навчається, найбільш точно виявляється об'єктивний науково-педагогічний пошук, який був спроектований раніше під певними педагогічними впливами.

О. Д. Попов, Г. О. Товстоногов наголошують, що робота режисера включає втілення особистістю режисерського задуму. Однак вже на теоретичному рівні задуму закладаються основи трактування образу-персонажа, встановлюються педагогічні принципи та методи цієї роботи. Режисер повинен не тільки створити загально-сценічний задум вистави, але й основні концептуальні підходи, щоб реалізувати їх через систему сценічних образів, через взаємодію з актором, тобто через суб'єкт – суб'єктні відносини.

Режисерські нотатки В. І. Немировича-Данченка свідчать про його винятково вдумливий підхід до художньо-творчої діяльності режисера, до реалізації «зерна» вистави. У такій формулі закладено: ідея п'єси, її соціальний стрижень, основний конфлікт, осмислення процесу розвитку сюжетної лінії, реалізація задуму в конкретно образній формі. Вимоги автора до здійснення режисерського задуму були сформульовані в трьох тезах: «хвиль», «аспектів», «способів сприймання» на рівні «соціальному», «життєвому», «театральному» [3].

Професійна діяльність режисера віддзеркалює його «соціальну» спрямованість, тому певна позиція громадянина і митця зорієнтує його на художнє розкриття соціальної теми, того чи іншого образу, всієї вистави в цілому. Життєве в мистецтві – це прагнення до суттєвих узагальнень явищ дійсності, до вибору найбільш характерних рис і проявів життя (В. І. Немирович-Данченко). Сценічний образ мусить бути не лише соціально правильним і життєво-правдивим, але й театральним, тобто втіленим у яскраво виражену театральну форму. Таким чином, режисер як активний учасник творчого процесу втілює в собі єдність об'єкта, суб'єкта та інструменту творчості, що виражає своєрідність його мистецької природи з певними професійними особистісними якостями.

Г. О. Товстоногов надавав особливого значення громадянській позиції режисера в тлумаченні драматургічного твору. Реалізований у всіх компонентах і головним чином у живій людині задум – це вже саме вирішення. Вирішення – це упредметнений (матеріалізований) задум [7]. Головним фактором продуктивності режисерської діяльності виступає творчий пошук згідно з задумом, для здійснення безпосереднього зв'язку між сумісністю «ідеального» і способом забезпечення «реального», з урахуванням простору, часу, безупинного розвитку дії, зіткнення характерів у конкретних темпоритмах, ґрунтуючись на основних концептуальних положеннях театрального мистецтва. Г. О. Товстоногов визнає основні види художньо-творчої діяльності режисера, а саме: визначення надзавдання вистави, наскрізної дії, трактування жанру та дійових осіб, стильових особливостей та образне бачення твору. Художньо-образне бачення вистави має структурні компоненти такі як: образ дії вистави, просторово-пластичний (зоровий) та емоційно-чуттєвий (тонально-звуковий) образ, образно-емоційне відчуття мізансценічного малюнка та загальної атмосфери вистави. Практична реалізація режисерських принципів, прийомів та засобів, на

думку автора, має співвідноситись з адекватною динамікою розвитку змістовного компонента художнього образу твору [7].

В. Е. Мейерхольд вважаючи, що творчість режисера виражає його світосприймання, уточнює: «Той режисер, який не уявляє собі творчого обличчя вистави, не має права приходити до акторів» [2, 124]. Творчість режисера, як і його педагогічна творчість представляє різновиди евристичної діяльності, а тому має підпорядковуватись загальним закономірностям творчого процесу. А саме: змістовність пізнання художнього світу твору залежить від духовного багатства особистості, її художнього досвіду, особливостей світосприймання; осягнення змісту художнього твору неможливе без з'ясування авторської позиції, звернення до концепції задуму та адекватної її реалізації в художньо-творчій інтерпретації. Творчу «незалежність» режисера В. Е. Мейерхольд пояснював його невід'ємним правом на ідейно-філософську концепцію вистави. Режисер, так само як і автор п'єси, живе у певному суспільстві, особистісно розуміє всі його болі і радощі, всі його тенденції, прагнення, він мусить мати своє ставлення до життєвих процесів, своє розуміння життєвих явищ, не тільки виразити автора, а й утвердити в свідомості глядача свою концепцію проблем, порушених автором, свою художню правду життя [3].

Творчий процес режисера має певну структуру та послідовність здійснення творчого пошуку. Кожен режисер виробляє індивідуальне розумове та емоційне ставлення до драматичного твору, визначає власне трактування, тлумачення його концепції, здійснює процес образного сприймання матеріалу п'єси, пропонує естетичний еталон дії персонажів, атмосферу, в якій має відбуватися інтерпретація твору, визначає кульмінації та домінанти художньо-образного сценічного втілення концепції.

Індивідуальне у професійній творчості режисера – це особливості неповторної його оригінальності як суб'єкта педагогічної творчості. На формування його стійких професійно-педагогічних якостей впливають певні чинники об'єктивного та суб'єктивного характеру. До об'єктивних слід віднести: чинник драматичного твору – ідейно-художня концепція п'єси, художньо-естетична позиція драматурга, особливості його стилю та індивідуальної манери викладу змісту; чинник сучасності – громадсько-політичні, естетичні особливості відчуття сучасності в реалізації постановки п'єси; чинник театрального колективу – творчі можливості театрального колективу, рівень професійної майстерності його учасників, орієнтація на конкретний вид та жанр виконавської інтерпретації художнього твору.

До суб'єктивних чинників відносимо: чинник світогляду – еталонно-естетичні ідеали режисера як громадянина, митця, вихователя; чинник творчої індивідуалізації – наявність сформованості специфічних художньо-творчих режисерських здібностей, здатність до образного мислення, здійснення продуктивної полікомунікативної діяльності; чинник індивідуального досвіду – прояв глибинних та об'ємних спеціальних фахових знань та мобільних практичних умінь та досвіду для забезпечення поліфункціонального характеру творчої діяльності в соціокультурному середовищі.

У процесуальному аспекті творчості режисера-педагога важливі також його індивідуальні особливості змістовної професійної діяльності. А. О. Гончаров підкреслював, що професія режисера може найбільшою мірою, порівняно з іншими мистецькими професіями, потребує відповідності з часом [1]. Г. О. Товстоногов наголошував, що професійно-режисерське вирішення спектаклю залежить від чіткого відчуття та розуміння дієвого пластично-просторового, тонального вирішення у певному темпі та динаміці часу [7].

Тісна часова взаємодія між стадіями творчого процесу виступає як складова професійно-педагогічної майстерності режисера-фахівця, що забезпечує ефективність його підготовки. У теорії режисерської майстерності обґрунтовується важливість трьох головних напрямків діяльності: задум, рішення, реалізація задуму. У теорії педагогіки також мають місце окремі етапи періодичних дій: задум педагогічних дій, розроблення педагогічно-доцільних умов, їх апробація та реалізація в навчальній практичній діяльності з метою забезпечення ефективності підготовки майбутніх фахівців режисерської спеціалізації. Рівень режисури, на думку М. В. Сулімова, визначається кількістю поставлених у п'єсі питань і якістю отриманих завдяки їй відповідей [6]. У творчій діяльності режисера-педагога відсутня можливість швидко відчувати результати своєї роботи в їх кінцевому продуктивному варіанті. Мистецтво режисера, вважає Л. С. Курбас, відбувається не одночасно, миттєво... Для мистецтва потрібен час, щоб осягнути тенденції руху, розвитку дійсності, правдиво розкрити її сутність, свідомо вдаватися до специфічних образних засобів і форм виразності.

Наукова новизна роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні багатоплановості професійно-педагогічної діяльності творчої особистості режисера як основи підготовки майбутнього фахівця до здійснення діяльності поліфункціонального характеру в соціально-культурній сфері, що забезпечує творчу спрямованість теоретичної та практичної підготовки студентів-режисерів. Багатоваріантність педагогічного впливу з боку режисера в однотипній психолого-педагогічній ситуації, за аналогічних умов художньо-творчої діяльності, має особливе значення для суб'єктивного фактора, прояву індивідуалізації. У певних аспектах цього процесу пізнавальна ситуація, на рівні суб'єктно-об'єктних відносин, виступає як типово евристична, що має науково-пошукову спрямованість.

Висновки. Отже, у взаємодії художньо-творчого і педагогічного процесів домінантою виступає сформованість характерологічних індивідуальних особливостей та якостей суб'єктів цієї взаємодії: соціокультурного спрямування – ідеали, світогляд, інтереси, ціннісні орієнтації; рівень підготовленості – сформованість спеціальних фахових знань, практичних вмінь та навичок, досвід художньо-творчої діяльності; особливості психологічних процесів – мислення, пам'ять, воля, емоції, творчі здібності, темперамент, характер. Характер – у тлумаченні цього поняття в теорії театрального мистецтвознавства – це індивідуальні якості особистості, які узагальнюють найвиразніші, найбільш тісно пов'язані а тому й найбільш виразно виявлені в різних видах художньо-творчої діяльності. Сценічний характер – як динамічна функціональна система – узагальнює специфічні для театрального мистецтва процесуально-регулятивні підсистеми.

Творча діяльність режисера, як і викладача, опосередкована індивідуально-особистісними якостями. Тому процес їхнього формування у вузі впливає на формування творчої індивідуальності майбутнього фахівця. Формування творчої індивідуальності режисера-педагога здійснюється на базі різнопланової професійної діяльності.

Література

1. Гончаров А. А. Поиски выразительности в спектакле / А.А. Гончаров. – М.: Искусство, 1964. – 144 с.
2. Мейерхольд В. Э. Статьи, письма, речи, беседы / Общ. ред. и вступит. статья Б.И. Ростокского – Ч.2, 1917-1939 / В.Э. Мейерхольд. – М.: Искусство, 1968. – 643 с.
3. Мороз А. Г. Профессиональная адаптация выпускника педагогического вуза: Автореф. дис. ... докт. пед. наук / А.Г. Мороз. – К.: 1983. – 50 с.
4. Немирович-Данченко В.И. Рождение театра: Воспоминания, статьи, заметки, письма / Сост. Л. М. Любомудрова / В.И. Немирович-Данченко. – М.: Правда, 1989. – 576 с.
5. Норенко В. В. Режиссерский замысел в теории режиссуры: Лекции по курсу / В.В. Норенко. – Л.: ВПШК, 1984. – 67 с.
6. Станиславский К. С. Собрание сочинений в 8 томах / Ред. М. Н. Кедров (глав. ред.) и др. – Т.2. Работа актера над собой / К.С. Станиславский. – М.: Искусство, 1954. – 424 с.
7. Сулимов М. В. Микроспектакли в процессе воспитания режиссера: Учеб. пособие / М.В. Сулимов. – Л.: ЛГИТМИК, 1988. – 73 с.
8. Товстоногов Г.А. Беседы с коллегами / Попутка осмысления режиссерского опыта / Г.А. Товстоногов. – М.: СТД РСФСР, 1988. – 527 с.
9. Товстоногов Г. А. Зеркало сцены. В 2-х кн. Кн.1. О профессии режисера / Г.А. Товстоногов. – Л.: Искусство, 1984. – 304 с.
10. Филатова Н. А. Евгений Вахтангов. Опыты театральной педагогики / Н.А. Филатова. – Новосибирск: Изд-во Дальневост. ун-та, 1990. – 120 с.

References

1. Goncharov, A. A. (1964). Search of Expressiveness in Performance. Moscow: Iskusstvo, 144 [in Russian].
2. Meierhold, V. E. (1968). Articles, Letters, Speech, Conversation. B. I. Rostotskii (Ed.). Part 2, 1917-1939. Moscow: Iskusstvo [in Russian].
3. Moroz, A. G. (1983). Professional Adaptation of the Pedagogical High School Graduate. Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
4. Nemirovich-Danchenko, V. I. (1989). Birth of Theatre: Memoirs, Articles, Notes, Letters. L. M. Liubomudrova (Ed). Moscow: Pravda [in Russian].
5. Norenko, V. V. (1984). Director's Concept in the Theory of Directing. Leningrad: VPSHK [in Russian].
6. Stanislavskii, K. S. (1954). Collected Works: in 8 volumes. M. N. Kedrov (Ed.). Volume. 2. Actor's work on himself. Moscow: Iskusstvo [in Russian].
7. Sulimov, M. V. (1988). Micro-performance in the Process of the Director's Education. Leningrad: LHYTMYK [in Russian].
8. Tovstonogov, G. A. (1988). Talks with Colleagues. An Intention to Understand the Director's Experience. Moscow: STD RSFSR [in Russian].
9. Tovstonogov, G. A. (1984). Stage's Mirror. In 2 books. Book. 1. About Director's Profession. Leningrad: Iskusstvo [in Russian].
10. Filatova, N. A. (1990). On Eugen Vakhtangov. The Experiments of Theatrical Pedagogy. Novosibirsk: Far East University Press [in Russian].